

Tegenlicht

Van Esther Verhoef verscheen bij uitgeverij Anthos

Rendez-vous

Winnaar Zilveren Vingerafdruk 2006
Genomineerd voor de NS Publieksprijs 2006

Wonen op vakantie

Close-up

Winnaar Zilveren Vingerafdruk 2007
Beste Vrouwthriller Aller Tijden bij vrouwenthillers.nl
Genomineerd voor de Gouden Strop 2007
Genomineerd voor de NS Publieksprijs 2007

Alles te verliezen

Genomineerd voor de NS Publieksprijs 2009
Genomineerd voor de Zilveren Vingerafdruk 2009

Erken mij

In samenwerking met de Stichting CPNB ter ere van
Juni – Maand van het Spannende Boek 2009

Déjà vu

Genomineerd voor de Zilveren Vingerafdruk 2010
Genomineerd voor de Diamanten Kogel 2011
Winnaar NS Publieksprijs 2011

Is uw man al af?

Nouveau riche & andere spannende verhalen

Onder de naam Escobar verscheen

Onrust

Deel 1 in de Sil Maier-trilogie
Genomineerd voor de Gouden Strop 2004

Onder druk

Deel 2 in de Sil Maier-trilogie
Winnaar Diamanten Kogel 2005
Genomineerd voor de Gouden Strop 2005

Ongenade

Deel 3 in de Sil Maier-trilogie
Genomineerd voor de Diamanten Kogel 2008

Chaos

Genomineerd voor de Diamanten Kogel 2007

Esther Verhoef

Tegenlicht

Anthos|Amsterdam

Het citaat op pagina 136 en 137 is afkomstig uit het nummer
'Crying in the Rain', geschreven door Howard Greenfield en Carole King.

Eerste druk april 2012

Tweede druk mei 2012

Derde druk juni 2012

ISBN 978 90 414 1429 8

© 2012 Esther Verhoef

Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagillustratie © Esther Verhoef

Foto auteur © Mark Uyl

Verspreiding voor België:
Veen Bosch & Keuning uitgevers n.v., Antwerpen

Ik moet gaan.

Weg uit 't Fort, mijn veilige thuis, mijn basis, en al dat andere waarvoor het huis tot dit nachtelijk uur heeft gestaan: voor alles wat ik heb opgebouwd. Mijn hele leven.

Ik moet opnieuw beginnen.

Wil ik dat wel?

Kan ik dat wel?

Wekenlang zwierven die twee vragen rond in deze kamer; ze maakten zich los uit de schaduwen, streken langs de muren en kroepen op aan mijn kant van het bed, heimelijk, ongezien, en ze drongen mijn hoofd binnen, mijn hart, mijn wezen. Ze hielden me wakker in de nacht, als jengelende kinderen, steeds opnieuw, steeds weer diezelfde twee vragen.

Geen keuze maken is óók een keuze – dat weet ik nu.

En de beslissingen die ik niet heb genomen, omdat ik er in mijn naïeve arrogantie van overtuigd was dat het zichtbare, openbare leven in deze setting losstond van het verborgen leven daarbuiten, hebben geleid tot deze nachtelijke apotheose, die me geen alternatief meer laat.

De belangrijkste keuze is voor mij gemaakt.

Ik moet weg.

Op straat klinkt het geschreeuw nog even fel en vertwijfeld. Glasgerinkel. Mannenstemmen: wanhopig, ziedend.

Hartverscheurend.

Luciens stem dringt het hardst door de muren. Hij schreeuwt zo luid dat ik hem woordelijk kan verstaan. De ander klinkt niet minder radeloos, niet minder oprecht.

Mea culpa. Mea maxima culpa.

Hij zal zich niet door Lucien laten verjagen. Niet vannacht. Niet morgen. Nooit. Hij komt voor mij, en hij zal niet weggaan zonder mij.

Laptop, portemonnee, paspoort. Mijn camera. Telefoon. Ik pluk mijn jeans en vest van de grond en trek ze aan, gris mijn toiletpullen bijelkaar en prop alles in een weekentas.

Op de drempel draai ik om. Dit is de laatste keer dat ik in deze kamer zal zijn. Ik zal nooit meer in dat bed slapen. Nooit meer 's ochtends de lamellen opentrekken, zodat het daglicht via de patio tuin over het tapijt naar binnen kan stromen.

Ik zal de geur van boenwas missen. Van aangebrande pizza. Van het groen en de vijver in de patio. Luciens aftershave in de badkamer.

De geuren van mijn leven.

Opmerkelijk, dat ik nu pas helder zie wat ik in handen heb gehad, en vooral hoe mooi het was.

Mijn carrière.

Mijn huwelijk.

Mijn huis.

Rust, veiligheid, vertrouwen.

Allemaal weg.

DEEL 1

Een

In mijn vroege herinnering zijn de huizen en straten van onze wijk warmgeel overgoten en altijd wat onscherp, met onrustige zwarte vlekken en krassen en vuil, die voorbijflitsen als in een oude 8mm-film. Het zijn aaneengesloten huizenblokken van twee verdiepingen met oranje daken, de gevels grenzen direct aan de trottoirs en op de vensterbanken staan sanseveria's en porseleinen beelden.

Ik zie kinderen heen en weer lopen in dat flikkerende beeld. Ze bewegen onnatuurlijk snel, met dribbelende beentjes en korte glimlachjes in de camera. Ze zetten grote ogen op en verdringen zich voor de lens. Hun monden bewegen, ze praten tegen de cameraman, maar hun stemmen hoor je niet, alleen het geratel van de spoel en het gebrom van de projector. De kinderen dragen bloesjes met puntkragen en jeans met breed uitlopende pijpen en kniestukken van ribfluweel. Hun haar is lang en golvend, ook voor hun oren, en het is ruim boven hun wenkbrauwen in een rechte lijn afgeknipt.

Ik had ook zo'n coupe, maar waterpas was die nooit. Als mijn moeder in uiterste concentratie met water en een plastic kammetje mijn pony had gekamd en met een huishoudschaar korter had geknipt, zag ik alleen nog die scheeflopende lijn in de spiegel. Boven mijn ene wenkbrauw was net iets meer huid zichtbaar dan bo-

ven de andere. Inhammetjes die niet verdwenen als ik mijn hoofd schudde. Ik wees haar er steeds op, omdat mij altijd dingen opvallen die niet recht zijn, of niet op volgorde staan, of net iets hoger of lager geplaatst zijn in een verder uniform rijtje, en ik er toen nog van uitging dat iedereen het fijn vond wanneer iemand de moeite nam hen daarop te wijzen, zodat ze er iets aan konden veranderen. Zelfs nu, dertig jaar ervaring rijker, doe ik dat nog wel eens. Het is sterker dan mezelf.

Mijn moeder knipte op mijn aanwijzingen de lange kant dan wat korter, zodat er boven die wenkbrauw meer huid tevoorschijn kwam. Het ging nooit meteen goed. Weer dat kammetje erbij, het puntje van haar tong tussen de lippen, haar ogen – donker omrand met kohlpotlood – gefixeerd op de klus. Het lag niet aan haar inzet, ze deed haar best. Na drie pogingen zei ik niets meer. Dan keek ik langs haar heen in het spiegeltje dat ze speciaal voor de gelegenheid tegen de fruitschaal op de keukentafel had gezet, en zag ik mijn wangen rood worden.

Zo zagen gekken eruit.

Die hadden zo'n te korte, scheve pony, net als ik nu. En ze liepen raar, op de punten van hun tenen en met hun schouders naar voren gebogen, alsof ze altijd felle tegenwind ervoeren, en ze keken naar de grond.

Ik keek naar de kinderen. Ze stonden aan weerszijden van de straat op de stoep en ze gooiden de bal in een boogje over. De bedoeling van het spel was dat die bal precies op de rand van de trottoirband terecht kwam, zodat hij als vanzelf terugkaatste. Ving je als werper je eigen bal weer op, dan kreeg je een punt.

Ik stoeprandde weinig. Je moest ervoor met z'n tweeën zijn en ik was er eigenlijk ook niet zo goed in.

Laatst vond ik een fotoboek uit die tijd terug. De foto's waren klein en vierkant, met een wit randje, en ze werden op hun plaats ge-

houden met doorzichtige plakhoekjes. Het papier was vergeeld, al even geel als de filmpjes in mijn gedachten.

Zelfs de zwarte bladzijden waarop ze waren vastgeplakt, waren in de loop van de tijd lichter geworden.

‘Waarom bent u fotograaf geworden?’

De twee meisjes die gibelend tegenover me zaten, blocnote en een Scooby Doo-vulpen in de aanslag, waren achtstegroepers van de basisschool in het dorp. Ze gaven invulling aan een projectopdracht: ‘stage lopen bij het beroep van je keuze en je stagebegeleider interviewen’.

De stagemiddag zat erop, het interview was nog maar net begonnen.

‘Omdat ik fotograferen leuk vind,’ antwoordde ik.

‘Fotografeert u alleen maar dieren?’

‘Meestal wel.’

‘Waarom?’

Omdat het iets is wat ik goed kan. Misschien wel het *enige* wat ik goed kan.

‘Omdat ik ze begrijp.’

Gegiechel.

Gekras van de pen, gefronste wenkbrauwen.

‘Eh, bedoelt u dat u met dieren kunt praten?’

Nee, maar ik kan ze wel heel goed lezen, had ik willen zeggen. Ik zocht naar woorden en argumenten die beter aansloten op de belevingswereld van mijn interviewsters. ‘Nee, ik kan niet met dieren praten. Maar ik kan wel aan een dier zien wat het van plan is. Bijvoorbeeld of het zich op zijn gemak voelt

voor de camera, of juist onwennig of angstig is. Daar hou ik dan rekening mee. Soms pas ik trucjes toe om een goede foto te kunnen maken.'

'Trucjes?'

'Gekke geluidjes maken, bijvoorbeeld.'

Dat begrepen ze. In elk geval knikten ze synchroon en het kleinste meisje vatte mijn antwoord samen in een paar trefwoorden.

TRUCKS / GELUIDJES.

'Wat moet je doen om fotograaf te kunnen worden?'

'Veel oefenen. Toen ik ongeveer zo oud was als jullie, fotografeerde ik bijna elke dag. Willen jullie later ook fotograaf worden?'

'Misschien,' antwoordde de schrijfster.

'Ik denk het wel,' zei haar vriendinnetje.

'Hebben jullie nog meer vragen?'

Het papier werd gladgestreken. 'Wat is uw lievelingsdier?'

De vraag was eenvoudig genoeg, het antwoord was dat niet. Ik vocht tegen de aandrang er uitgebreid op in te gaan en zei: 'In de praktijk fotografeer ik meestal honden.'

HONDEN.

'Wat voor dieren heeft u zelf thuis? Ook een hond?'

'Nee. Ik ben zoveel aan het werk. Het zou niet eerlijk zijn ten opzichte van het dier.'

'Heeft u helemaal *niets*?'

Ik glimlachte. 'Jawel hoor. Een man. En vissen in de vijver.'

VEIVER.

De meisjes verlieten mijn studio met een volgeschreven blocnote en een stapeltje ansichtkaarten van mijn portfolio. Met hun fiets aan de hand liepen ze het modderige erf af en ze zwaaiden naar me, voordat ze via de zijkant van de boerderij uit het zicht verdwenen.

In het huis zag ik een gordijn opzij gaan en weer dichtvallen. Mevrouw Van Grunsven had zich vandaag nog niet buiten laten zien.

Met tegenzin liep ik mijn kantoortje in, een provisorische kamer die met hardboard en hout in een hoek van de studio was gebouwd. Ik nam plaats achter een bureautafel die onder een klein, half rond stalraampje geschoven stond. Het was het enige raam in deze voormalige landbouwschuur. De rest van het daglicht kwam van boven; het viel recht naar beneden, gefilterd door vuil en herfstblad, door het deels uit doorzichtige golfplaten bestaande dak. Bij helder weer had ik geen kunstlicht nodig om goede foto's te kunnen maken.

Ik startte mijn laptop op en pakte een paar ordners uit de kast. Omdat de meisjes al de hele middag als twee pulletjes achter me aan hadden gehobbeld, had ik mijn routine aangepast – met sommige kanten van dit vak moest je kinderen niet lastigvallen. Onbeantwoorde e-mail, bijvoorbeeld. Prijsopgaven en belastingaangiftes. En onbetaalde facturen.

Het liep tegen vijven toen mijn mobiel begon te zoemen. Lucien belde vanuit zijn auto. Zijn stem klonk blikkerig en op de achtergrond hoorde ik een radiojingle.

‘Waar ben je?’ vroeg hij.

‘Nog in de studio. Administratie.’

‘Moet je nog lang werken?’

Ik keek naar de bankafschriften die verspreid over het bureaublad lagen. ‘Een uurtje, schat ik.’

‘Een úúr? Ik sterf van de honger.’

Ik herinnerde hem eraan dat er pizza's in de diepvries lagen, en dat ik er daar straks ook wel een van zou lusten. Daarmee was het gesprek beëindigd.

Ik masseerde mijn slapen en keek naar buiten. Het raampje bood uitzicht op de zijkant van de boerderij van de verhuurster

van deze schuur, mevrouw Van Grunsven. Ze was een gepensioneerd boerin van in de tachtig. Bij gebrek aan ander vertier of misschien wel uit pure argwaan hield ze nauwlettend in de gaten wat er op en rond haar terrein gebeurde. Sinds ik haar schuur als fotostudio in gebruik had genomen had ze het een stuk drukker gekregen, want vrijwel alle verkeer dat dit erf op draaide kwam voor mij.

Ik vermoedde dat de meeste mensen kriegel zouden worden van het geloof van mevrouw Van Grunsven, maar ik voelde me door haar nooit bekeken of gecontroleerd. Het gaf me juist een veilig gevoel, alsof ze me een paar ogen in de rug bood.

Op een vel papier had ik de namen geschreven van opdrachtgevers die me ondanks mijn herhaaldelijke verzoeken nog steeds niet hadden betaald. Ik besloot twee van hen een laatste vriendelijke herinnering te sturen, per e-mail. De derde was een probleemgeval, een zelfstandige uitgever die me al aan het eind van de zomer had beloofd het geld snel over te maken. Daarna had hij nog enkele bestellingen geplaatst waarvan hij de rekeningen niet had voldaan. Nu was het bijna winter. Ik ontkwam er niet aan om een aangetekende aanmaning te sturen en, als die zou worden genegeerd, een incassobureau in te schakelen. Daardoor zou ik hem als klant kwijtraken.

Tegen Lucien zweeg ik over trage betalende klanten. Voor hem waren klanten nu eenmaal klanten. Je maakte samen een duidelijke afspraak: jij leverde een product of een dienst en in ruil gaven ze jou geld. 'Je maakt een denkfout, Vera,' had hij me meer dan eens gezegd. 'Jij hebt het steeds over klanten, maar wanbetalers zijn geen klanten. Dat zijn gewoon profiteurs. Dieven.'

Na verloop van tijd was ik mijn mond gaan houden. Ik kreeg Lucien toch niet aan zijn verstand gebracht dat wat ik deed niet te vergelijken was met zijn schoonmaakbedrijf. Ik had te ma-

ken met reclamebureaus en tijdschriften, mijn opdrachtgevers waren eigengereide en creatieve mensen met wie ik regelmatig nauw samenwerkte. In mijn vak was de gunfactor belangrijk, zo niet bepalend – mensen moesten jou die opdracht gunnen. Mijn vaste klanten zouden zich rot schrikken als ze zouden worden geconfronteerd met de botte, kille aanmaningen die Lucien zonder gêne naar zijn klandizie liet sturen.

Ik zou er klanten door verliezen. En met hen zou een alarmerend groot deel van mijn toch al magere sociale leven verdwijnen.

Twee

We woonden in een flatgebouw aan de rand van de stad met aan weerszijden burens, en ook boven en beneden ons. Er was een balkonnetje met uitzicht over een braakliggend stuk land en een vooroorlogse arbeiderswijk. Achter de voordeur leidde een gang naar de woonkamer, twee slaapkamers en een smalle keuken, waarin te weinig ruimte was voor een eettafel. Die stond in de woonkamer, aan de korte kant van de L en bijna tegen de balkondeur aan. Daaronder zat ik te spelen, de stoelpoten als boomstammen om me heen, terwijl ik oma tegen mijn moeder hoorde zeggen dat het tijd werd dat ik met leeftijdgenootjes ging kennismaken.

Ik spitste mijn oren.

Ik was te veel op mezelf, vond oma. Zag nooit andere kinderen, op een paar vriendjes na, buurkinderen van de galerij, steeds dezelfde. Altijd maar in mijn eigen wereldje, dat kind, moest je zien, onder de tafel in dit stille huis, de hele dag: dat kon niet goed zijn voor de ontwikkeling.

Ik stond tegen de muur in een rumoerige ruimte. Het regende buiten, zo leek het, de lucht was in elk geval betrokken, want er viel grijs, korrelig licht naar binnen en het rook naar natte jassen. Ik ving de geuren op van andere kinderen uit andere huizen; van shampoo, van talg, sigarettenrook of pijptabak, en van spruitjes.

Ik rook hun vingers als de kinderen vlak bij me waren, smoezelig van het straatvuil, vette randen onder de nagels. Een overweldigende hoeveelheid geuren, kleuren en geluiden overspoelde me.

De kinderen liepen heen en weer of zaten op de grond en aan tafeltjes die overal in de ruimte stonden opgesteld. Sommigen speelden met z'n tweeën of met z'n drieën. Iedereen kende elkaar hier, maar ik kende niemand.

In het midden stond een bak op poten, van grijs hard plastic, ondiep en rond. Kinderen stonden eromheen. Ze speelden met dingen die erin lagen. Ik hoorde water klotsen en het zachte rammelen van voorwerpen in de bak, en ik liep ernaartoe. Er dreven plastic dierfiguren in en ook bootjes – wit met rood en blauw – en in hun dunne plastic zeilen stonden tandafdrukken. Ik stak mijn hand ernaar uit, maar werd weggeduwd door een jongen die ineens naast me verscheen. Of misschien stond hij er al, ik weet het niet. Hij was groter dan ik. Toen ik weerstand bood, mijn schouder optrok als buffer en naar het bootje reikte, begon hij tegen me te schreeuwen, heel luid in mijn oor. Hij zette zijn handen tegen mijn schouder en mijn gezicht en gaf me een zetje. Ik viel achterwaarts op het zeil, plat op mijn rug, waar kinderen met houten blokjes zaten te spelen. Het deed zeer. De blokjes prikten onder in mijn rug en in mijn arm.

Ik stond open keek om me heen, zoekend, huilend. Ik riep mijn moeder, ik zocht haar tussen al die anderen, maar ze was er niet. Er was niemand die ik kende. Geen vertrouwde gezichten.

Een vrouw maakte zich los van een groepje volwassenen. Ze droeg een trui met ribbels en dwarsstrepen, okergeel en rood en zwart. Ze rook naar parfum. 'Heb je pijn? Ben je gevallen?'

Ik hief mijn arm, ze stroopte de mouw op. 'Niets te zien, hoor, zóó, al weg.' Ze maakte snelle, harde bewegingen over mijn huid, met haar vlakke hand, alsof ze zand wegveegde, en pakte mijn goede arm vast. 'Kom maar mee.' Om haar hals hing een lange, zilverkleurige schakelketting met een zilveren balletje dat steeds

tegen me aan stootte terwijl ze me meenam naar de watertafel.

‘Was je hier aan het spelen? Eva heet je toch? Kijk eens wat een leuk eendje.’ Ze plukte een speeltje uit de bak, bewoog het voor me heen en weer. Er droop water van af, ik voelde druppels in mijn gezicht en knipperde met mijn ogen. ‘Kijk eens, eendje, kwék kwék kwék. Alsjeblieft.’ Ze stopte het me toe. Daarna verdween ze weer.

Ik ging terug naar de muur en bleef daar staan.

‘Je hebt maar drie weken op de crèche gezeten,’ zei mijn moeder later, toen ik haar over deze herinneringen vertelde. ‘Toen heb ik je eraf gehaald. Je huilde er alleen maar.’